

Nr 884

Av herr Lorentzon m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag om kapitaltillskott till Uddevallavarvet aktiebolag.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 30 hemställes att riksdagen för budgetåret 1966/67 måtte anvisa ett investeringsanslag på 75 000 000 kronor till Uddevallavarvet aktiebolag. Anslaget avser att täcka förlusterna under ytterligare två år framöver. Förutsättningen för att hålla förlusterna vid denna nivå anges vara att en reduktion av antalet anställda företages. Om varvet skall göras konkurrensdugligt i en mera normal varvskonjunktur erfordras i investeringar omkring 150 milj. kronor. Om sådana skall anses försvarbara kan möjligen bedömas först år 1969, hävdas det i propositionen.

Frågan bör bedömas mot bakgrunden av händelseutvecklingen beträffande Uddevallavarvet sedan statsingripandet år 1958 och omständigheterna i samband därmed. En fråga som onekligen inställer sig är varför just Uddevallavarvet måste råka i upprepade krislägen. Varvet har en skicklig arbetarstam, tekniker och övriga anställda. Förutsättningar finns där varvet är beläget för en sådan utbyggnad, att också enligt nutida begrepp mycket stora fartyg skulle kunna byggas. Hänvisningarna till det internationella konkurrensläget för varvsindustrien, förlusterna med 10 milj. kronor på brobyggnad och med 30 milj. kronor på byggandet av två färjor till den svenska staten, kan enligt vår mening icke godtagas som skäl för beträdandet av en väg *hänemot varvets nedläggande*.

När krisläget uppstod år 1958 var det icke fråga om bristande ordertillgång. En sådan fanns i den utsträckning att sysselsättningen var tryggad för de ca 3 000 anställda till år 1961. Det rörde sig i stället om en likviditetskris, vars upphov allmänt bedömdes ha direkt samband med ambitionerna hos rivaliserande storkapitalistiska kretsar inom varvsindustrien, att inte tillåta ett företag utanför den egna intressesfären att växa i betydelse och omfattning till ett storvarv. Riksdagen förelades, utan att någon utförligare redovisning av varvets ekonomiska ställning och solvens lämnades, ett ställningstagande av innebörd: *antingen* bevilja de föreslagna kreditgarantierna — *eller* avslå detta och ett driftstopp skulle bli följden med arbetslöshet för 3 000 anställda och en hel bygd bleve drabbad av nedläggelsens konsekvenser.

Den kommunistiska riksdagsgruppen tillstyrkte för sin del de begärda kreditgarantierna. Förutom en anmärkning mot den bristfälliga redovisningen av ärendet förfäktade gruppen, att staten borde utnyttja tillfället

att genom ägande och inflytande över Uddevallavarvet tillförsäkra samhället ett visst inflytande över den för landet så betydelsefulla varvsindustrien. Riksdagsutskottets syn på frågan framgick av att synpunkterna i en högermotion togs med i utskottets skrivning om att den statliga insatsen borde betraktas som en "engångsåtgärd". Man slog därmed in på vägen att statens roll skall begränsas till "räddningskårens", d.v.s. staten skall bevilja kreditgarantier och ge kapitaltillskott, ikläda sig ansvaret för uppkommande förluster — men får inte bli ägare av företag respektive få ett reellt inflytande i dessa.

Det blev ingen "engångsåtgärd". Redan år 1963 var det dags för en ny statlig insats, den åtföljdes av en ytterligare sådan år 1965 och nu — år 1967 — är det dels fråga om en större insats samt att riksdagen år 1969 får återkomma till frågan. Omfattningen av insatsen år 1963 var emellertid sådan, att staten rimligen måste tillförsäkra sig en hälftenrepresentation i Uddevallavarvets styrelse. Det blev dock en representation av mera politiskt än fackmannamässigt slag. Eriksbergs varv — med vilket avtal om samarbete slöts — fick den reella ledningen av varvet. Eriksberg tillförsäkrades dessutom ett i alla avseenden riskfritt engagemang.

De i propositionen nr 30 redovisade förklaringarna till den uppkomna situationen ger — som redan framhållits i denna motion — inget övertygande intryck. En närmare prövning av varvets skötsel och hur samarbetet med Eriksbergs varv praktiskt fungerat borde enligt vår mening företagas.

I propositionen ger departementschefen uttryck åt uppfattningen att en strukturrationalisering bör komma till stånd inom varvsindustrien och att ett produktionssamarbete i väsentligt mera utbyggd form behövs om svensk varvsindustri skall hålla sin ställning i dagens internationella konkurrensläge. Utan sådana förutsättningar säger sig departementschefen inte kunna tillstyrka någon ytterligare statlig finansieringshjälp. Förhoppningarna om sådan överenskommelse har dock inte infriats och det uppställda villkoret för en integration ansågs från varvsindustriens sida icke godtagbart. Förhandlingarna i frågan har därför inte lett till något resultat.

Hållningen från varvsindustriens sida är belysande. Man vill ha statligt stöd men vill inte veta av något statligt inflytande. Positionen överensstämmer väl med vad som från det hållet i verkligheten praktiserats i fråga om Uddevallavarvet. När det därför kommer till utformningen av förslagen i propositionen nr 30 anser vi för vår del att helt andra slutsatser borde ha dragits. Det är givet att det kapitaltillskott måste beviljas som nu erfordras för att hålla driften i gång. Men vad är det för perspektiv för både de anställda varvsarbetarna, tekniker och andra anställda, att pengar beviljas för att i avtagande skala hålla produktionen i gång och se-

dan — först om två år — bedöma vad som skall ske med varvet — samtidigt som man uttalar förhoppningar om att annan industri skall kunna etableras i staden?

Detta är uppenbarligen en linje för *varvets avveckling*, möjligen efter en ny frist och med en ny statlig kapitalinsats med i stort sett samma perspektiv.

Vi vill för vår del understryka att de centrala frågorna är: 1. Att samhället tar ansvar för näringslivets utveckling grundad på modern teknik. 2. Att bereda de anställda vid Uddevallavarvet fortsatt sysselsättning. 3. Att — om Uddevallavarvet blir avvecklat — den i övrigt i stort sett industrifattiga bygden får andra arbetstillfällen i erforderlig utsträckning.

Vår uppfattning är dock att sättet att lösa den uppkomna situationen ligger däri, att staten — med avbrytande av samarbetet under nuvarande former med Eriksbergs varv — satsar på ett stort självständigt statligt varv i Uddevalla med utbyggd kapacitet för produktion av även stora fartygstyper. Som redan nämnts finns i Uddevalla de naturliga förutsättningarna för en anläggning av fartygsbädd av för sådan produktion erforderlig storlek. Utgångspunkten för en prövning av denna fråga utan uppskov till om ett par år måste givetvis vara en beredvillighet till statliga ekonomiska insatser av mycket stora dimensioner. Vi anser för vår del att dessa konsekvenser bör tagas. Tiden bör vara inne att övergå till en mera aktiv näringspolitik från samhällets sida och att överge en sådan "blandekonomisk" linje, som innebär att staten spelar rollen som kapitalgivare i nödlägen, men att privatkapitalet får behålla avgörandet över produktionsinriktning och över investeringarna. När en sådan väg beträdes öppnas säkerligen nya möjligheter till en lösning av den svenska varvsindustriens strukturrationalisering.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi,

att riksdagen — med bifall i övrigt till förslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 30 om anvisandet av ett belopp på 75 000 000 kronor som investeringsanslag till Uddevallavarvet aktiebolag — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att utreda frågan om ett statligt övertagande i sin helhet av Uddevallavarvet aktiebolag och en utbyggnad av detta enligt i denna motion anförda synpunkter.

Stockholm den 28 februari 1967

Gustav Lorentzon (k) C. H. Hermansson (k) Gunvor Rydning (k)

Gösta Andersson (k) Henning Nilsson (k) Axel Jansson (k)

Erik Karlsson (k)

Sven Hector (k)